

ATATÜRKÇÜ EĞİTİM ÜZERİNE

Prof. Dr. ZİYA BURSALIOĞLU

Genel anlamda, Atatürk'ün görüş ve direktiflerinin her biri, ilgili olduğu alan için bir ilkedir. Ancak bunların tümünü, Türk Devletinin ana nitelikleri olan altı başlık altında toplamak daha sistematik bulunmuştur. Bunlar, cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, lâiklik ve inkılâpçılıktır. Atatürk inkılâpları ise, her Türk vatandaşının bildiği ve yaşadığı için unutmaması gereken, devlet ve toplum hayatımıza onur getirmiş olan yeniliklerdir.

Yeni Anayasamızın 42. maddesi “Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz” demektedir.

Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda eğitim, Türk devleti ve milletini yaşatmak için, O'nun gösterdiği amaçlara dönük, gerçekleştirdiği yapıya sahip, öngördüğü görevleri yerine getirecek bir eğitim sistemi ile yapılan eğitimidir. Esasen, Cumhuriyet öncesi ve sonrası eğitim farklılığı, iki sistemin amaç, yapı ve görev özelliklerinden kaynaklanmıştır.

Bu özelliklerden başta geleni, devletin ve milletin bütünlüğünü gerçekleştirecek olan eğitim sisteminin bütünlüğüdür. Sistem teorisinin temel ilkesi, amaç birliğidir. 1924 yılında çıkarılan “Tevhid-i Tedrisat” yani Öğretimin Bütünleştirilmesi Kanunu da bu bilimsel gerçeğe dayalıdır. Atatürk diyor ki: “İki parça halinde yaşayan milletler zayıftır, hastadır.”¹ Öyleyse Atatürkçü eğitim, milli birlik ve beraberliği sağlayacak eğitimidir.

Aynı düzeydeki eğitim kurumlarının türleri arttıkça, ürünleri de farklılaşır. Halbuki, devleti güçlendirmenin yolu, vatandaşlarına kazandıracığı ortak değerleri ve davranışları artırmaktır. Yeni “Yükseköğretim Kanunu”, yükseköğretim kurumlarını birleştirerek bunlar arasında sevimsiz çizgilere varan bölünme ve çatışmaları ortadan kaldırmıştır. Ancak, bu bütünleşmenin sadece yükseköğretim düzeyinde kalması da yeterli değildir.

¹ Atatürkçülük, Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri (Birinci Kitap), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1983, s. 297.

Atatürk'e göre, çağdaş ve uygar bir toplumu yaratacak en etkili araç eğitimdi. Millî birliğin, lâik devletin, politik bağımsızlığın, ekonomik gelişmenin gerçekleşmesi, kamu eğitiminde yenileşme ile mümkündü.² Yerli ve yabancı yazarlar, Atatürkçülük ile müspet bilimcilik arasında güçlü ilişkiler kurmuşlardır. Öyleyse, Atatürkçü eğitimin bir özelliği de çağdaş bilimlerin ışığında yapılmasıdır. Çünkü, bilim ve fen dışında rehber aramamayı öğütleyen ulu önder, eğitim sistemini akılcı, deneyci ve gerçekçi amaçlara ve programlara yöneltmiştir.³ Bu amaçları ve programları da düşünme ve araştırma özgürlüğü sağlayan eğitimin lâiklik niteliği ile desteklemiştir.^{4,5} Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ile eğitim sisteminin lâikleştirilmesi paralel gelişmelerdir. Aksi halde eğitim sistemi, inkılâpların hem yayıcısı hem de koruyucusu olamazdı. Bu nedenle eğitimin yöneticileri lâiklik ilkesini dikkatle izlemek ve sürdürmek zorundadırlar.

Anayasamızın 58. maddesi ise, "Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin, müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır." demektedir.

Türk gençliğinin bölücü görüşlere karşı yetiştirilmesi, millî bir eğitim sisteminin bütünlüğü içinde yetiştirilmesini gerektirir. Atatürk, böyle bir sistemin programlarının, geçmiş dönemin boş inançlarından, doğu ve batıdan gelecek olumsuz fikir ve etkilerden uzak tutulmasını istemiştir. Ayrıca, program amaçlarının millî tarihimiz ve millî karakterimize dayalı olarak geliştirilmesini öngörmüştür.⁶

Atatürk diyor ki: "Çocuklarımıza ve gençlerimize, ülkenin bağımsızlığına, millî geleneklerimize ve kendi benliklerine düşman olanlar ile nasıl mücadele edecekleri öğretilmelidir. Çünkü, böyle bir mücadelenin gerektirdiği bilgiler ve değerlere sahip olmayan kişilerden oluşan toplumlara, hayat ve bağımsızlık hakkı yoktur."⁷

² Atatürk Devrimleri ve Eğitim Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara 1981, s. 11.

³ Atatürkçülük, Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler (İkinci Kitap), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1983, s. 86.

⁴ Feridun Ergin, Kemal Atatürk, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, 1978, s. 172-173.

⁵ Atatürkçülük, Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri (Birinci Kitap), s. 110-113.

⁶ Atatürkçülük, Atatürkçü Düşünce Sistemi (Üçüncü Kitap), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1983, s. 297.

⁷ Atatürkçülük, Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri (Birinci Kitap), s. 158.

Bilgiyi davranışa çeviren güç değerdir. Çocuklarımıza, çok erkenden, daha okul öncesinde, iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış, haklı ile haksızı ayırabilme yeteneğini kazandırmalıyız. Bu yeteneklerini de öğrenimleri boyunca pekiştirmeliyiz. Cumhuriyetin ihtiyacı olan ahlâklı, inkılâpçı, atılgan, iradeli, karakterli koruyucuların eğitiminde hareket noktası, temel değerler olmalıdır. Bu değerlerin çocuklarımıza erkenden kazandırılması ve sürdürülmesi görevi ve sorumluluğu da öncelikle ana ve babalara düşmektedir.

Gene Anayasamızın 2. maddesi, “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal ve hukuk devletidir” demektedir. Bu maddenin kapsamında yer alan Atatürk milliyetçiliği kavramı, eğitim sistemimize belli amaçlar göstermekte ve görevler vermektedir.

Atatürk, millet kavramını aynı kültüre sahip insanlardan oluşan toplum olarak tanımlamıştır.⁸ Türk milliyetçiliğini de Türk toplumunun özel karakterini ve bağımsız kimliğini korumak olarak belirlemiştir. Türk milliyetçiliğinin halkçılık ile beraber yürüyeceğine, ancak halkçılığın uygulanması için, milliyetçi olmak gerektiğine dikkati çekmiştir. Zaten, halkçılığın başlangıcı da millî mücadeledir.⁹

Atatürk, yeni Cumhuriyetin yeni kuşağa vereceği eğitimin de millî olmasını istemiştir. Bu eğitimin boyutları, Türk milleti, Türk yurdu, millî kültür ve dil, millî karakter ve ideal, millî birlik ve beraberlik, millî ahlâk ve duygudur. Ayrıca bu eğitimin amaç, kapsam, yöntem ve araç bakımlarından da millî nitelik taşıyacağı, tartışmanın ötesindedir.¹⁰

Atatürk’e göre, bir milletin hayat mücadelesinde, maddî ve manevî bütün güçlerini artırabilmesi, millî eğitimde yüksek bir düzeye erişmesi ile mümkündür.¹¹ Ancak, millî eğitim ile geliştirilecek ve yükseltilecek olan genç dimağların, paslandırıcı, uyuşturucu ve hayali fazlalıklar ile doldurulmasından da kaçınmak gereklidir.¹²

Bu kavramların, görüşlerin ve direktiflerin ışığında özetlersek millî eğitim: a) Türk milletinin birlik ve bütünlüğünü, b) Türk Devletinin

⁸ Atatürkçülük, Atatürkçü Düşünce Sistemi (Üçüncü Kitap), s. 47.

⁹ Atatürkçülük, Atatürk’ün Görüş ve Direktifleri (Birinci Kitap), s. 27, 28.

¹⁰ Atatürkçülük, Atatürkçü Düşünce Sistemi (Üçüncü Kitap), s. 295, 49-61, 291.

¹¹ Utkan Kocatürk, Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri, Turhan Kitabevi, Ankara 1984, s.

100.

¹² Atatürkçülük, Atatürkçü Düşünce Sistemi (Üçüncü Kitap), s. 291.

düşmanlarına karşı koyabilme gücünü, c) Türk vatandaşının millî bir gurur kazanmasını, d) Türk milletinin millî bir şuur kazanmasını, e) Millî yaratıcılığımızın gelişmesini ve f) Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşılmasını amaçlayan ve gerçekleştiren eğitimidir.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan, Atatürk'ün yeni Türkiye Cumhuriyeti ve Türk milletinin birliği, bütünlüğü ve yaşaması için, eğitim girişiminden olduğu kadar, eğitimcilerden de önemli ve fedakâr görevler beklediği görülmektedir.

Atatürk'e göre, memleketi ve toplumu amaca ve mutluluğa erdirmek için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri, vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğine yön veren irfan ordusu. İkincisi olmadıkça, muharebe meydanlarında kazanılan zaferlerin kalıcı sonuçlar vermesi mümkün değildir.¹³

Atatürk, yeni Türkiye Devletini bir halk devleti olarak görmüştür.¹⁴ Bu nedendir ki batılı yazarlar onun halkçılık ilkesini, demokrasi kavramına eşdeğer bulmuşlardır. Gene bu nedenle ulu önder, eğitimi okulculuk olarak değil, halkçılık olarak kabul etmiş, halk eğitimi ile kadın eğitimine büyük önem vermiştir. Öğretmenlerden, her fırsattan yararlanarak halkla beraber olmalarını ve alfabe okutmanın ötesinde, inkılâp ve çevre lideri rolleri oynamalarını istemiştir. Böylece, o dönemin muallimleri, Kemalist ideolojinin meçhul askerleri olarak görev yapmıştır. Ancak bu muallimlere, görevleri ile oranlı olarak değer de verilmiştir.

Atatürk ilkeleri ve inkılâplarının yaşatılması ve yayılması için, cumhuriyetimizin her bakımdan güçlü koruyuculara ihtiyacı bulunmaktadır. Çünkü Atatürk öğretmenlere, "Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür kuşaklar ister" derken, ayrıca, "sizin başarınız Cumhuriyetin başarısı olacaktır" demiştir.¹⁵

Eğitimin temel görevi, devleti yaşatmaktır. Bu temel görev çerçevesinde politik görevi, devlete sadık vatandaş yetiştirmek; sosyal görevi, topluma uyumlu vatandaş yetiştirmek; ekonomik görevi de iyi üreten ve tüketen vatandaş yetiştirmektir. Eğitimciler, bu görevleri hareket noktası olarak Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilimin ışığında eğitim yaptıkları sürece, Cumhuriyetin gerek duyduğu nitelikteki koruyucuları yetiştirmiş olacaklardır.

¹³ Utkan Kocatürk, a.g.e., s. 104-105.

¹⁴ Atatürkçülük, Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri (Birinci Kitap), s. 93.

¹⁵ Atatürkçülük, Atatürkçü Düşünce Sistemi (Üçüncü Kitap), s. 303.

ON ATATÜRKIST EDUCATION

(Abstract)

The author deals with the nature of Atatürk's concept of education. He points out that, Atatürkist education, as outlined in our constitution, is conducted under state control and in keeping with the principles and reforms of Atatürk and along contemporary scientific and educational standards. The author stresses the importance of the training of the Turkish youth along these lines from the point of view of our national unity and solidarity.

